

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΑΗ

Ο ΟΣΙΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ο ΝΕΟΣ

(Ο ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ,
Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΤΟΥ Η' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ»)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1968

0092
10

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ
Αριθ. ελς 7285/68
Εξ-ἀγοράς Σωφεία
Χιονίδα Γεωργίου

Ταξινόμησης αριθ = 270.092 ΠΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

8

(102)

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΙΟΝΙΑΗ

Ο ΟΣΙΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ο ΝΕΟΣ

(Ο ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ,
Η ΙΑΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)

(ΑΝΑΤΥΠΟΝ ΤΟΥ Η' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ»)

B
ΘΕΟ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1968

ΔΗΜΟΣΙ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

Ο ΟΣΙΟΣ ΘΕΟΦΑΝΗΣ Ο ΝΕΟΣ

(Ο ΕΞ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΝΑΟΥΣΗΣ,
Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ)

1. Είσαγωγή

Ὁ βίος τοῦ ὁσίου Θεοφάνους τοῦ νέου, πολιοῦχου τῆς μακεδονικῆς Ναούσης, εἶναι ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ἐνδιαφέρων, διότι σχετίζεται κατὰ τὴν παράδοσιν μὲ τὴν κτίσιν τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν τῆς.

Ὁ ὁσιος Θεοφάνης, μαζὺ μὲ τὸν ὄσιον Ἀντώνιον τὸν νέον, τὸν ἐκ Βεροίας¹, τὸν ὄσιον Διονύσιον τὸν νέον, τὸν ἐν Ὀλύμπῳ², καὶ τὸν ὄσιον Νικάνωρα³, ἀποτελοῦν μίαν τετράδα ὁσίων μοναχῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο μεγάλη, ὥστε νὰ καθίσταται ἀναγκαία ἡ ἀναλυτικὴ μελέτη τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τούτων, ὡς ἐπιτυχῶς παρετήρησεν ὁ καθηγητῆς Ἀπ. Βακαλόπουλος⁴.

Ἡ ἀνὰ χεῖρας μελέτη ἔχει σκοπὸν νὰ ἐξετάσῃ τὰ τοῦ βίου τοῦ ἐκ τούτων Θεοφάνους, διότι, καίτοι ἡ προσωπικότης του εἶναι ἀξιοσημείωτος, δὲν ἐμελετήθη ὅσον ἔπρεπε, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ὑπάρχῃ ἄγνοια περὶ τῆς ζωῆς του καὶ νὰ δημοσιεύωνται ἀνακρίβειαι.

2. Ὁ βίος τοῦ Ὀσίου

Περὶ τῆς ζωῆς τοῦ ὁσίου Θεοφάνους γνωρίζομεν ἐκ τῶν δύο ἐκδόσεων τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας του, ἧτοι ἐκ τῆς πρώτης ἐκδόσεως Βενετίας τοῦ

1. Βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Ὁ ὁσιος Ἀντώνιος, ὁ νέος, ὁ ἐκ τῆς μακεδονικῆς Βεροίας, βάσει ἀνεκδότων βυζαντινῶν ἐγγράφων καὶ λανθανόντων στοιχείων, Βέροια 1965.

2. Βλ. βιβλιογραφίαν εἰς Γ. Χ. Χιονίδη, ἑ.ἀ., σ. 37, σημ. 48. Πρβλ. τοῦ ἰδίου, Σύντομη ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴν περιοχὴ Βεροίας, Βέροια 1961, σ. 42-43, 49 καὶ 63.

3. Βλ. Γ. Θ. Λυριτζή, Ὁ ὁσιος Νικάνωρ καὶ τὸ μοναστήρι του, Κοζάνη 1962, ὅπου, σ. 85-86, καὶ βιβλιογραφία. Πρβλ. καὶ Σ. Εὐστρατιάδη, Ἄγιολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας, ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἄ.ἐ. [= 1960], σ. 351.

4. Βλ. Ἀπ. Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, τόμος Β' ¹, Θεσσαλονίκη 1964, σ. 195 κέ., σ. 197 κέ. Πρβλ. Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, Ἱστορία τῆς Ναούσης, Ἐδεσσα 1924, σ. 31-32.

1764¹ και εκ της δευτέρας εκδόσεως Θεσσαλονίκης του 1883², εκ του συνδυασμοῦ δὲ ἀμφοτέρων προκύπτουν τὰ ἐξῆς βιογραφικά στοιχεῖα :

Ὁ ὄσιος Θεοφάνης ὁ νέος (εἰς ἐκ τῶν δέκα καὶ πλέον συνωνύμων ἀγίων καὶ ὁσίων τῆς Ὁρθοδοξίας) ἐγεννήθη κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἔζησε ἀγνὸν νεανικὸν βίον. Κατόπιν ἐγίνε μοναχὸς εἰς τὴν μονὴν Δοχειαρίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους τοῦ Ἄθωνος, ὅπου ἠσκήτευσε μετὰ πολλῶν στερήσεων, διακριθεὶς δὲ μεταξὺ τῶν συναθλητῶν του, ἀνεδείχθη εἰς ἡγούμενον τῆς μονῆς ταύτης, συνεχίσας τὸν ἴδιον τρόπον ζωῆς.

1. Βλ. Ἐκδοθῆς τοῦ Ὀσίου καὶ Θεοφάνους πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους τοῦ νέου, ἀσκητοῦ καὶ θαυματουργοῦ, τοῦ ἀσκήσαντος ἐν τῇ Ὄρει τῆς περιφήμου πόλεως Ναούσης, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, Ἐνετήσι ἀψξδ' (= 1764). Εἰς τὰς σ. 1-28 δημοσιεύεται ἡ ἀκολουθία τούτου, εἰς τὰς σ. 29-34 καταχωρεῖται ὁ βίος καὶ πολιτεία αὐτοῦ, εἰς τὰς σ. 34-46 τὰ θαύματα τοῦ ὀσίου καὶ εἰς τὰς σ. 47-62 τὰ μεγαλυνάρια. Πρβλ. E. Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIIIe siècle*, 2, σ. 18-19, ἀριθμ. 595, L. Petit, *Bibliographie des acolouthies grecques*, Bruxelles 1926, σελ. 282 καὶ Ν. Π. Δελιαλῆ, *Κατάλογος ἐντύπων δημοτικῆς βιβλιοθήκης Κοζάνης*, τ. 1ος, Θεσσαλονίκη 1948, ἀριθμ. 66, σ. 19. Ἡ ἔκδοσις ἐγένετο δι' ἐξόδων τοῦ Πολυκάρπου (ιερομονάχου) Παπαδημητρίου (βλ. ἐν τέλει σ. 62), τὸν ὅποιον οἱ Δ. Πλαταρίδης - Ε. Στουγιαννάκης, ἔ.α., σ. 31, σημ. 2, ἠνομάζουν Χατζηδημητρίου. Τὰ μεγαλυνάρια ἔγραψεν ὁ Ναουσαῖος ἱερομόναχος Θεοφάνης (βλ. Κ. Σάθας, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία κ.λ.*, Ἀθῆναι 1867, σ. 605-606, πρβλ. Δ. Πλαταρίδην - Ε. Στουγιαννάκην, ἔ.α., σ. 54). Ὁ Κ. Σάθας, ἔ.α., σ. 597, γράφει, ὅτι ὁ Καμπίτης Παπαφιλίππου, πατὴρ τοῦ διδασκάλου Ἀναστασίου (περὶ οὗ βλ. Στουγιαννάκην, ἔ.α., σ. 55), συνέγραψε, πλὴν ἄλλων, Ἀκολουθίαν τοῦ Ἁγίου Θεοφάνους. Σημειῶ, ὅτι τὸ ἐπίθετον Καμπίτης ἀπαντᾶται καὶ σήμερον εἰς τὴν Νάουσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Βεροῖαν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους· βλ. Γ. Θεοχαρίδην, *Μία διαθήκη καὶ μία δίκη βυζαντινὴ*, Θεσσαλονίκη 1962, σελ. 32 (=Ε, 3, 42), σ. 60. Καὶ οὗτος ἦτο ἱερωμένος. Πρόκειται περὶ οἰκογενείας, ἡ ὁποία ἀνέδειξε πολλοὺς κληρικοὺς· βλ. Γ. Χιονίδη, *Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμος 2ος (Βυζαντινοὶ χρόνοι)*, ὑπὸ ἔκδοσιν.

2. Βλ. Ἀκολουθία τοῦ ὀσίου Θεοφάνους τοῦ νέου, ἑορταζομένου τῇ 10^ῃ Αὐγούστου, ἐκδοθεῖσα ἀδεία τῆς Κεντρικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῇ συνδρομῇ πολλῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν ὑπὸ Χ. Χ. Πετρίδου, τῇ ἀδεία τοῦ ἐνταῦθα Συμβουλίου τῆς Παιδείας καὶ ἐπιστάσι τοῦ ἀρχιμανδρίτου Γρηγορίου Γηδαίου, ἐν Θεσσαλονίκη ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ «Ἐρμού», Σοφοκλέους Γ. Γκαρπολά, 1883 (σχῆμα 16ον, σελ. 39. Εἰς σελ. γ' καταχωρεῖται ἡ ἀδεία ἐκτυπώσεως, μετὰ ἐπιβεβαιώσεως τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ, εἰς τὰς σ. ε'-η' ἐνδιαφέρουσα εἰσαγωγή τοῦ Χ. Χ. Πετρίδη, εἰς δὲ τὰς σ. 9-24 καὶ 32-39 ἡ ἀκολουθία του. Εἰς τὰς σ. 25-28 ὁ βίος τοῦ ὀσίου, διορθωθείς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βελγρὰδαν Ἀνθίμου, προφανῶς τοῦ γνωστοῦ Ἀλεξούδη. Τέλος εἰς τὰς σ. 28-31 δημοσιεύονται περιληπτικῶς τὰ θαύματα τοῦ Θεοφάνους). Προσφάτως ἀνετυπώθη (δωρεάν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Δεινοπούλου, ἐκδοτῶν τῆς «Φωνῆς τῆς Ναούσης») ἡ δευτέρα ἔκδοσις μετ' τίτλου : «Χ. Χ. Πετρίδη, Ἀκολουθία τοῦ ὀσίου Θεοφάνους τοῦ νέου, νέα ἔκδοσις, Νάουσα 1966». Πρόλογος τοῦ Στ. Ζ. Γουργουλιάτου καὶ ἐνδιαφέρον σημεῖωμα διὰ τὸν Χ. Χ. Πετρίδην (σ. 44). Τὰ ἔσοδα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ βιβλίου προορίζονται διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς μονῆς τῶν Ταξιαρχῶν.

Ὁ Θεοφάνης εἶχεν ἓνα ἀνεψιὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς του, τὸν ὁποῖον ἤχμα-
λώτισαν οἱ Τούρκοι καὶ τὸν μετέφεραν ἐκ τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὴν Κωνσταν-
τινούπολιν. Ὁ ὄσιος ἐλυπήθη πολὺ καὶ μετέβη εἰς τὴν Πόλιν κατορθώσας νά
ἐλευθερώσῃ τὸν ἀνεψιὸν του, τὸν ὁποῖον ἐπῆρε μαζί του εἰς τὴν μονὴν τοῦ
Δοχειαρίου, ὅπου τὸν ἔκαρε μοναχόν. Οἱ μοναχοὶ ὅμως, φοβούμενοι μήπως
προκαλέσουν τὴν μῆνιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἐξεδίωξαν ἀμφοτέρους ἐκ τῆς μονῆς.

Κατόπιν τούτων ὁ Θεοφάνης καὶ ὁ ἀνεψιὸς του ἤλθον εἰς τὴν σκήτην τοῦ
Προδρόμου, ἔναντι τῆς Βεροίας, ὅπου ὁ ὄσιος φκοδόμησε περικαλλῆ ναὸν
εἰς ἀνάμνησιν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Συνεκέντρωσε πολλοὺς μο-
ναχοὺς καὶ ὕστερον, ἀφῆσας τὸν ἀνεψιὸν του ὡς ἐπίτροπον, ἀνεχώρησε
διὰ τὴν Νάουσαν, ὅπου ἀνήγειρεν ἐκ θεμελίων ναὸν πρὸς τιμὴν τῶν Ἀρχαγ-
γέλων καὶ τὴν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων (Ταξιαρχῶν, ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ
καὶ Γαβριὴλ), ὅπου συνεκεντρώθησαν πολλοὶ μοναχοί, τῶν ὁποίων διετέ-
λεσεν ἡγούμενος ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Ἐν συνεχείᾳ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν σκήτην τῆς Βεροίας, ὅπου καὶ ἀπέθα-
νε, προβλέψας τὸν θάνατόν του. Τὸ λείψανόν του ἐτάφη εἰς τὴν Σκήτην
Βεροίας. Ἀργότερον ἡ κάρα του μετεφέρθη εἰς τὴν μονὴν Ταξιαρχῶν τῆς
Ναούσης.

3. Ἡ διήγησις τῆς παραδόσεως καὶ τὰ μνημεῖα εἰς τὴν Μονὴν Προδρόμου Βεροίας καὶ εἰς τὴν Νάουσαν

Ἡ προφορική (ἤδη γραπτὴ) παράδοσις διασώζει καὶ ἐτέρας εἰδήσεις
περὶ τοῦ βίου τοῦ ὁσίου¹.

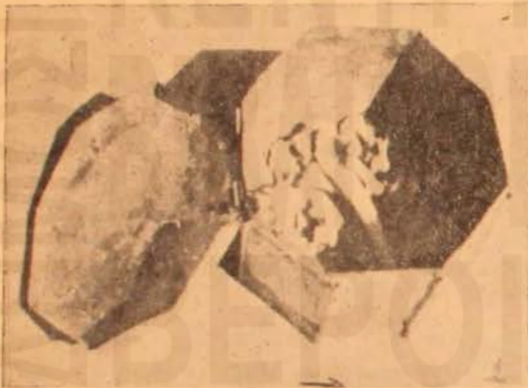
Τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκτίζετο τὸ μοναστήριον τῶν Ταξιαρχῶν
ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Τούρκου στρατηγοῦ γαζῆ Ἐβρενὸς καὶ ὁ συνοικισμὸς
τῆς Ναούσης εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν της, ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ παιδα-
γωγοῦ τῶν παιδῶν τούτου Σέχ Λεαῆ, ὁ ὁποῖος εἶχε φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ
Θεοφάνους. Ὁ τεκὸς τοῦ Λεαῆ ἐσώζετο παρὰ τὸ Κιόσκι Ναούσης μέχρι πρὸ
ὀλίγων ἐτῶν.

Ὁ Ἰωάννης (Ἰωαννίκιος) Μηλιόπουλος διασώζει τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα²:

1. Βλ. Δ. Πλαταριδῆ - Ε. Στουγιαννάκη, ἐ.ά. σ. 29 κέ., ἰδίως σ. 30-31.
Πρβλ. καὶ Χ. Χ. Πετριδῆν, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει, σ. η' καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει (ἀνα-
τυπώσει), σ. 14.

2. Βλ. Ἰωάννου (Ἰωαννικίου) Μηλιοπούλου, Ἱστορία τῆς Βεροίας,
τετράδιον 2ον, σ. 4 (βλ. περὶ τούτου, Γ. Χ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμ. 1ος,
Βέροια 1960, σ. 42, βιβλιογραφία). Τὸ κείμενον εἶχεν ὠρισμένα λάθη. Περὶ τοῦ ἀναφερο-
μένου προηγουμένου Δανιὴλ βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Σύντομη κ.λ., σ. 54. Τούτου σῶζεται
εἰς τὴν μονὴν Προδρόμου ὠραιότατη «πατερίτσα», κοσμημένη ἐγχρώμας.

«...Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι, ἀνασκαφῆς γενομένης εἰς τὸ μέρος, ἐν ᾧ ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Θεοφάνους εὐρίσκετο, ἦτοι συμφώνως τῷ βιβλίῳ τῆς βιογραφίας αὐτοῦ ὑπὸ τὴν Ἑλαίαν, πράγματι εὐρέθησαν 60 περίπου μικρὰ τεμάχια ἐκ τῶν ἁγίων ὀστέων τοῦ ἱεροῦ λειψάνου, ἅτινα καί, εὐλαβῶς περισυλλεγένητα ὑπὸ τοῦ τότε προηγουμένου Δανιὴλ ἱερομονάχου Σωτῆρα, ἐναπετέθησαν ἀρμοδίως ἐν τῷ ἱερῷ βήματι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τὴν δὲ ἱεράν ταύτην πρᾶξιν, ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις, καὶ διὰ πρακτικοῦ, ἐπὶ τῇ εἰς τὴν ἱεράν μονὴν ἀφίξει του, ὁ Μητροπολίτης Βεροίας καὶ Ναούσης κ. Σωφρόνιος [=Σταμούλης] κατεκύρωσεν, ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1926». Σήμερον ὑπάρχουν πράγματι εἰς τὴν μονὴν Προδρόμου Βεροίας τὰ εὐρεθέντα ὀστᾶ τοῦ Θεοφάνους, φιλασσόμενα εἰς τὸ, εἰς τὸ ἱερόν ὑπάρχον, ὀστεοφυλάκιον, ἐντὸς προχείρου θήκης (βλ. φωτογραφίαν 1). Ἡ κάρα τούτου, φέρουσα ἐπιχρυσωμένον περίβλημα, φυλάσσεται πλέον εἰς τὴν ἐκκλη-

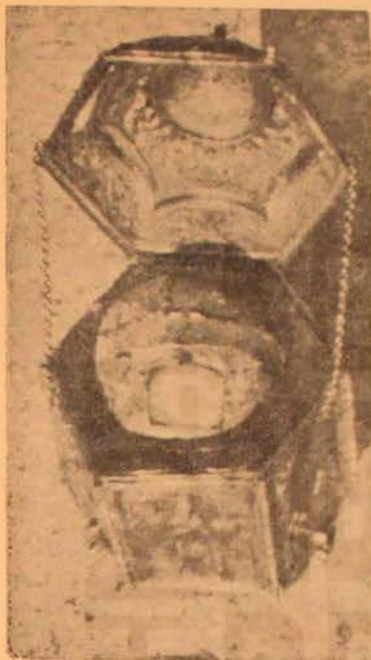

1. Τὰ εἰς τὴν μονὴν Προδρόμου Βεροίας ὑπάρχοντα ὀστᾶ τοῦ ὁσίου Θεοφάνους

σίαν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Ναούσης («τῆς Παναγιᾶς»), ἐντὸς ἑξαγώνου ἀργυρᾶς ὀστεοθήκης, ἣ ὁποία φέρει σκαλιστὰς παραστάσεις ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ ὁσίου καὶ τῆς ὁποίας ἡ κατασκευὴ ἐτελείωσε κατὰ τὴν 23-6-1831, κατὰ τὴν χαραγμένην ἀνορθόγραφον σημείωσιν. Εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς κάρας ὑπάρχει σημείωσις, ἐκ δύο σειρῶν κεφαλαίων γραμμάτων, δηλωτικὴ, ὅτι ἡ κάρα εἶναι τοῦ ὁσίου Θεοφάνους, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ἁσκήσαντος ἐν Ναούσῃ (βλ. φωτογραφίαν 2).

Ἐξ ἐπιτοπίου ἐρεύνης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς μονῆς Προδρόμου Βεροίας, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ τότε ἱερομονάχου αὐτῆς Ἀρσενίου Μπογιᾶλη, διεπίστωσα, ὅτι ἡ ἐκκλησία-μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὴν ὁποίαν ἱδρυσεν ὁ Θεοφάνης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς σκῆτης Βεροίας, Προδρόμου,

εὐρίσκετο εἰς τὸν ἐλαιῶνα, καταστραφεῖσα πιθανόν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822. Σήμερον εἰς τὴν θέσιν τῆς ὑφίσταται μικρὸν προσκύνημα, κείμενον εἰς ὑπίπεδον (άλωνι), βορείως τοῦ ἀγιάσματος τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ

2. Ἡ εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν Ναούσῃ φυλασσομένη κἀρα τοῦ ὁσίου Θεοφάνους

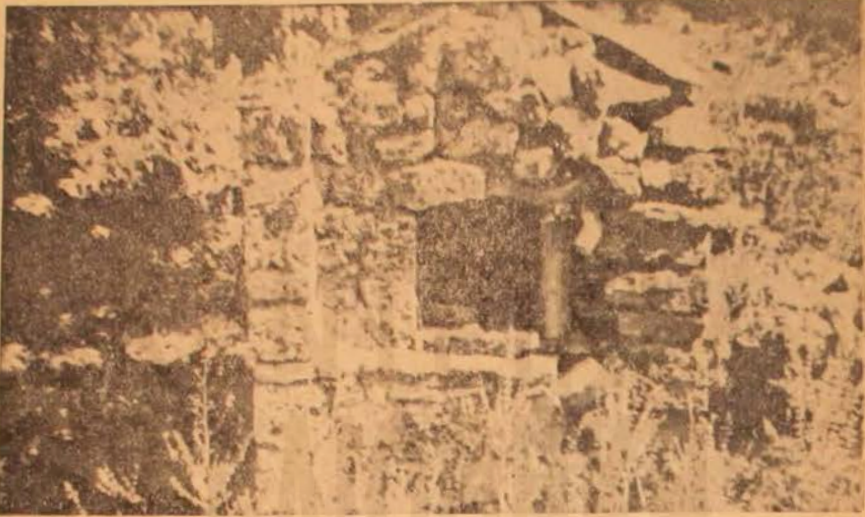
δὴ εἰς ἀπόστασιν 400 μέτρων περίπου ἐκ τούτου, νοτιανατολικῶς τοῦ σπηλαίου τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τοῦ Βεροϊέως (βλ. φωτογραφίαν 3)¹. Ἐντὸς τούτου εὐρίσκεται ἐπιγραφή, φέρουσα τὴν χρονολογίαν 1911.

Δυστυχῶς, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς περιοχῆς τοῦ 1822², κατεστράφησαν ἐκ πυρκαϊᾶς τὰ ἀρχεῖα τῆς Μονῆς Προδρόμου καὶ προφανῶς καὶ ὁ ναὸς-μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κατὰ τὰς ἐπιδρομάς τοῦ Ἀλῆ

1. Περὶ τοῦ ἀγιάσματος καὶ γενικῶς περὶ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὴν περιοχὴν Βεροίας βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Ἱστορικά προβλήματα καὶ μνημεῖα ἐκ τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ εἰς τὴν περιοχὴν Βεροίας. «Γρηγόριος Παλαμᾶς», τ. Ν' (1967) 279-291, σ. 288 ἢ σ. 12 τοῦ ἀνατύπου. Περὶ τοῦ σπηλαίου κ.λ. τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τοῦ νέου βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Ὁ ὄσιος κ.λ., σ. 30 κέ.

2. Βλ. περὶ ταύτης Γ. Χ. Χιονίδη, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης-Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822. Προβλήματα κατὰ τὴν χρονολόγησιν των, «Μακεδονικά» 8 (1968) 211-221.

πασὰ τῶν Ἰωαννίνων, ἢ κατ' ἄλλους κατὰ τὸ 1822, κατεστράφη καὶ ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν Ναούσης καὶ οὕτω ἀπωλέσθησαν ὅσα μνημεῖα ὑπῆρχον καὶ ἰδίως ἡ μέχρι τότε σωζομένη διαθήκη τοῦ ὀσίου, ἐκ

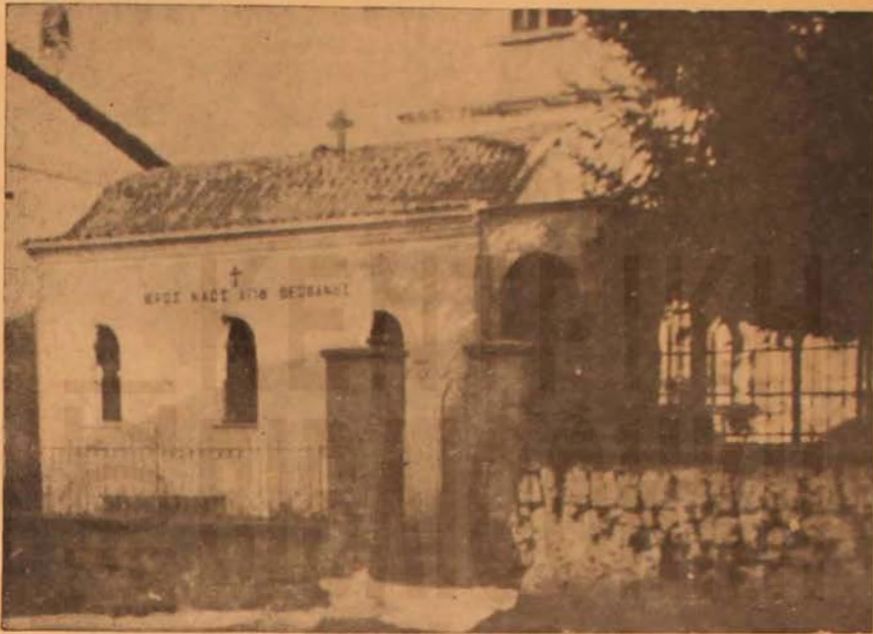
3. Τὸ ἐν τῇ σκῆτῃ Προδρόμου Βεροῖας προσκύνημα τοῦ ὀσίου Θεοφάνους τοῦ νέου

τῆς ἀναγνώσεως τῆς ὁποίας πολλὰ ἀσφαλῶς θὰ ἐπληροφορούμεθα διὰ τὴν ζωὴν του καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς περιοχῆς¹.

Εἰς τὴν Νάουσαν ὑπάρχει σήμερον ναῖδιον, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Χατζηκουρούτα 17-19, τὸ ὁποῖον κατεσκευάσθη κατὰ τὰ ἔτη 1956-1967, διὰ συνδρομῆς τῶν περιοίκων (βλ. φωτογραφίαν 4). Εἰς τὸ παρακείμενον οἰκόπεδον τοῦ 3ου δημοτικοῦ σχολείου ὑπῆρχεν ἄλλοτε μεγάλος ναὸς πρὸς τιμὴν τοῦ ὀσίου Θεοφάνους καὶ ἐνορία τούτου. Κατεστράφη οὗτος πιθανώτατα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822. Δυτικῶς τοῦ ναΐδιου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἡ κρύπτη τοῦ Θεοφάνους, ὅπου, κατὰ τὴν προφορικὴν παράδοσιν (κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ ἐπιτρόπου Θ. Λιλιάμητη), ἐξηφανίζετο οὗτος, ὅταν ἤρχετο εἰς τὴν Νάουσαν καὶ ἠνωχλεῖτο ὑπὸ τῶν κοσμικῶν. Ἐκεῖ, ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, τὸ ὁποῖον ἐκαλύφθη ὑπὸ τοῦ τοίχου, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὸ ναῖδιον ἀπὸ τοῦ σχολείου, ἐκρύφθησαν Ναουσαῖοι κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1822. Πλησίον

1. Βλ. τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τῆς ἀκολουθίας του, σ. η' καὶ σ. 13-14 τῆς ἀνατυπώσεως.

τοῦ ναοῦ, χωρὶς νὰ θίξη τὰ ἐρείπια τούτου, ἔκτισεν ὁ Χατζηκουρκούτας σχολεῖον. Κατὰ τὸ 1921 ὁ Γρηγόριος Γαλάκης κατεδάφισεν ὅ,τι διεσώζετο καὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων τῆς ἐκκλησίας κατεσκεύασε νέον σχολεῖον, τὸ ὁποῖον

4. Τὸ ἐντὸς τῆς πόλεως Ναούσης ναῖδιον τοῦ ὁσίου Θεοφάνους. Ὅπισθεν δεξιὰ διακρίνεται μέρος τοῦ 3ου δημοτικοῦ σχολείου, ἔνθα ἦτο ἐκτισμένος ὁ παλαιὸς ναὸς τοῦ Θεοφάνους

σώζεται μέχρι σήμερον καὶ ὀνομάζεται «Γαλάκει» (3ον δημοτικὸν σχολεῖον). Εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἐγένετο σήμερον τὸ ναῖδιον ὑπῆρχε προσκύνημα τοῦ Θεοφάνους, κατὰ τὴν κατεδάφισιν δὲ τούτου εὐρέθη τὸ πλακόστρωτον δάπεδον τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας. Εἰς τὸ ναῖδιον διασώζονται ἀξιόλογοι εἰκόνες, ἰδίως μία τῶν ἀγ. Μιχαὴλ καὶ Θεοφάνους, παρακειμένη δὲ ὁδὸς φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοφάνους.

4. Πότε ἐξῆσεν ὁ Ὅσιος

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω κατέστη ἀντιληπτόν, ὅτι δέν εἶναι χρονολογικῶς ἐκκαθαρισμένα τὰ γεγονότα περὶ τοῦ βίου τοῦ Θεοφάνους. Τὴν ὑπάρχουσαν σύγχυσιν ἤλθε νὰ φωτίσῃ ἡ κτιτορικὴ ἐπιγραφή τῆς ἐκκλησίας-μονῆς, χάρις εἰς τὰς ἐρεῦνας τοῦ γυμνασιάρχου Ναούσης Ἑμμ. Βαλσαμίδη.

α) Αἱ γνῶμαι τῶν συγγραφέων

Ἐπάρχει μεγάλη ἀσάφεια περί τῆς ζωῆς τοῦ ὁσίου Θεοφάνου καὶ ἰδίως περί τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔδρασεν οὗτος. Πράγματι, εἰς μὲν τὴν πρώτην ἔκδοσιν τῆς ἀκολουθίας του δὲν ἀναφέρεται τι περί τοῦ ζητήματος τούτου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν ταύτης ἀναγράφεται ἀπλῶς (σελ. 25), ὅτι οὗτος ἔζησε «... *πρὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΣΤ' ἑκατονταετηρίδος μ.Χ.*», ὅτε ἐκτίζετο (κατὰ τὴν ἀκολουθίαν) καὶ ἡ Νάουσα. Ὁ συναξαριστὴς τοῦ Νικοδήμου δὲν διαφωτίζει τὸ πρόβλημα τοῦτο, ἀντιγράφων τὴν πρώτην ἔκδοσιν¹. Οἱ Δ. Πλαταρίδης - Ε. Στουγιαννάκης γράφουν, ὅτι ὁ Θεοφάνης «... *ἔζη, κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα*, ὡς ἡγούμενος τῆς ἐν Ἄθῳ μονῆς τοῦ Δοχειαρίου (τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀρχαγγέλων)»². Ὁ ἐκδώσας τὴν δευτέραν ἔκδοσιν τῆς ἀκολουθίας Χ. Χ. Πετριδῆς γράφει (σελ. ζ'-η'), ὅτι ἐζήτησε πληροφορίας περί τῆς ἡγουμενίας τοῦ Θεοφάνους παρὰ τῆς ἐν Ἄθῳ ἱερῆς μονῆς τοῦ Δοχειαρίου, πλὴν ὅμως ἡ ἐνέργειά του ἀπέβη ἄκαρπος, διότι ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ὁ κατάλογος, ὅπου ἐσημειοῦντο τὰ ὀνόματα τῶν ἡγουμένων τῆς μονῆς ταύτης, κατεστράφη ἐκ πυρκαϊῆς. Ὁ Σωφρ. Εὐστρατιάδης ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Θεοφάνης ἔζησε κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα³, ἀλλὰ προφανῶς πρόκειται περί γραφικοῦ ἢ τυπογραφικοῦ λάθους καὶ θὰ ἠθέληεν ἀσφαλῶς νὰ σημειώσῃ, ὅτι ἔδρασεν οὗτος κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, ὡς δέχεται, ὁ Γ. Α. Οἰκονόμου⁴,

1. Βλ. Συναξαριστὴν Νικοδήμου, τ. Γ', Βενετία 1819, σ. 241, τ. ΙΓ', σ. 96, ἐκδόσεως Κωνσταντινουπόλεως καὶ τ. Β', σ. 331, ἐκδόσεως Ἀθηνῶν.

2. Βλ. Δ. Πλαταρίδην - Ε. Στουγιαννάκην, ἔ. ἀ., σ. 29. Πρβλ. καὶ Ν. Σηφάκη - Γ. Χατζηγιάννου, Πανελλήνιον λεύκομα Ἐθνικῆς ἑκατονταετηρίδος, τ. Γ', σ. 138 καὶ Μ. Γαληνοῦ, Οἱ Βίοι τῶν ἁγίων, ἔκδοσις 2α, τ. Β', τεύχος 7, σ. 63 κέ.

3. Βλ. Σ. Εὐστρατιάδη, ἔ. ἀ. σ. 198. Οὗτω γράφει καὶ ὁ Κ. Τσιώμης, πρόεδρος τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ναουσαίων, εἰς ἐπιστολὴν του, ἀπὸ 24-5-1961, πρὸς τὴν ἔφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης». Ταύτης ἐδημοσιεύθησαν μόνον ἀποσπάσματα, πλὴν ὅμως τὴν εἶχα ἀναγνώσει ὀλόκληρον.

4. Βλ. Γ. Α. Οἰκονόμου, Εἰκοσιπέντε ἅγιοι τῆς Ἠπείρου, σ. 173-174. Τοῦ ἰδίου, 40 ἅγιοι τῆς Ἠπείρου, Ἰωάννινα 1955, σ. 34-35, ὅπου ἀναγράφονται ὅτι ὁ ὁσιος ἔφερε τὸ ἐπίθετον Ἀσβεστῆς καὶ ὅτι εἰς τὴν μονὴν Δοχειαρίου ὑπάρχει φυλλάδα τοῦ Θεοφάνους. Ὀνομάζει οὗτος τὸν ἐκδότην τῆς πρώτης ἐκδόσεως Πολύκαρπον Παπαδόπουλον (οὗτω τοῦλάχιστον ἀντέγραψε τὴ παρακλήσει μου τὸ σχετικόν κείμενον ἢ κ. Ἠλέκτρα, χῆρα τοῦ ἀειμνήστου Δημ. Σαλαμάγκα).

Οὔτε ὁ Σπ. Λάμπρος, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων, Ἰος τόμος, Κανταβριγία τῆς Ἀγγλίας, 1895, σ. 233-269 (ΙΣΤ', μονὴ Δοχειαρίου), οὔτε ὁ Α. Enthard, Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der Griechischen, τόμοι I-III, οὔτε ὁ F. Halkin, Bibliotheca Hagiographica Graeca, τ. II, σ. 292-294 καὶ τ. III, σ. 75-76 (3ης ἐκδό-

ὡς καὶ ὁ Φ. Γ. Οικονόμου¹.

Ὁ Μ. Γεδεών ἔγραψεν, ὅτι ὁ «... Θεοφάνης ἐν Ὀλύμπῳ» ἤκμασε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πατριαρχίας τοῦ Ἱερεμίου Α', δηλαδή κατὰ τὸ πρῶτον ἡμίσιον τοῦ 16ου αἰῶνος² καὶ συνεπῶς, κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἐγεννήθη ὁ Θεοφάνης κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ αἰῶνος τούτου ἢ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνος. Ὁ Ἄρ. Μπογιάλης τοποθετεῖ τὴν εἰς τὴν μονὴν Προδρόμου Βεροῖας ἄφιξιν καὶ παραμονὴν τοῦ ὀσίου κατὰ τὰ ἔτη 1400-1450³. Ὁ Μηλιόπουλος θεωρεῖ ἐπίσης τὸν Θεοφάνην σύγχρονον τοῦ Διονυσίου καὶ δὴ «...πρεσβύτερον κατὰ τὴν ἡλικίαν». Ὁ Ἄπ. Βακαλόπουλος *δέχεται*, ὅτι ὁ ὀσιος «...πρέπει νὰ ἔζησε κατὰ τὸν 16 ἢ τὸ πολὺ στὶς ἀρχές τοῦ 17 αἰ.», προβαίνει δὲ εἰς τὸν ὀρθὸν τοῦτον χρονολογικὸν ἐντοπισμὸν, ὡς πρὸς τὸν ἁπώτερον χρόνον τῆς ζωῆς του, βάσει θαύματος τοῦ Θεοφάνους, τὸ ὁποῖον ἐγίνε κατὰ τὸ 1681⁴. Τέλος, ἀκολουθήσας τοὺς Δ. Πλαταρίδη

σεως) ἀναφέρουν περὶ τοῦ ὀσίου Θεοφάνους, οὐδὲ εὗρον τὸ ὄνομά του, ὡς ἡγουμένον τῆς μονῆς Δοχειαρίου εἰς τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα ἔγγραφα τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Οἱ μοναχοὶ τῆς μονῆς τοῦ Δοχειαρίου δεικνύουν εἰς τοὺς ἐκ Ναούσης ἐπισκέπτας τῆς μονῆς τὴν «πατερίτσαν» τοῦ ὀσίου.

1. Βλ. Φ. Γ. Οἰκονόμου, Ἡ ἐν Ἰωαννίνοις Ἐκκλησία, Ἀθῆναι 1966, σ. 139-140.

2. Βλ. Μ. Γεδεών, Τετρακοσιετηρὶς πατριαρχικῆς δωρεᾶς. «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ἐθναυροῦ» 22(1957) 219-232, ἰδίως σ. 227.

3. Εἰς τὴν ἀνέκδοτον ἐξ 6 σελίδων ἱστορίαν τῆς σκητῆς Προδρόμου, σ. 3, εὕρισκομένην εἰς τὸ ἀρχεῖον μου. Ὁ ἴδιος ὁμοῦ μοι εἶπε κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψίν μου εἰς τὴν μονὴν (1959) καὶ ἐσημείωσα, ὅτι ὁ Θεοφάνης ἔζησεν εἰς τὸν Προδρόμον «...κατὰ τὰ ἔτη 1580-1600 (κατὰ τὸν βίον του) καὶ ἦτο σύγχρονος τοῦ ὀσίου Διονυσίου τοῦ νέου, τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ».

4. Βλ. Ἀπ. Βακαλόπουλου, ἔ. ἀ., σ. 198 καὶ σημ. 3. Ἐν Ὁρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, τόμος 6ος, Ἀθῆναι 1965, στήλη 364 (ἄρθρον Σ. Παπαδοπούλου) γράφεται, ὅτι «... πότε ἔζησεν ὁ ὀσιος εἶναι ἄδηλον». Οὐδεὶς χρονολογικὸς προσδιορισμὸς γίνεται καὶ εἰς τὸ βιβλιῶριον «Βίος τοῦ ὀσίου πατρὸς Θεοφάνους τοῦ ἐν Ναούσῃ, ἔκδοσις 1962», τὸ ὁποῖον ἐγράφη, μᾶλλον, ὑπὸ τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ Καλτέκη. Ὁ Litziç, Ms Gr. Rom., σ. 144, ἀριθμ. 281, γράφει, ὅτι εἰς τὸν 331 ἑλληνικὸν κώδικα τῆς ρουμανικῆς ἀκαδημίας, τοῦ 17ου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει νομοκανόνας, εἰς f. 219 ὑπάρχει ἡ ἐξῆς σημείωσις: «Ἐχυμῶνοι καὶ σύγχισις καὶ φροντίδες πολλαῖς ἐγράφοι τῷ βιβλίῳ τούτου ἦγον τὸ νόμιμον καὶ ἀρχιερακὸν ὑπὸ χιρὸς ἐμοῦ ἐλαχίστου καὶ ἁμαρτωλοῦ Γερασίου ἱερομονάχου καὶ ποτὲ ἡγουμένου τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν πανηγύστων Ταξιαρχῶν Μιχαήλου καὶ Γαβριήλου κατὰ τὴν νάουσαν χώραν, ἐχάραξα οἰκείους χερσίν ἐν τῷδε βιβληαδριῷ ἴνα ἀγῆται ὑπὸ μνήμην. Ἐτελειόθη ἐν ἔτοι σωτηρίῳ ἀχαπ' (=1681) ἐν μηνί Ἰαννουαρίου α'». Ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης πληροφοροῦμεθα, ὅτι πράγματι ἡ ἐκκλησία καὶ ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τοὺς Γαβριὴλ καὶ Μιχαὴλ καὶ ὅτι ὁ Θεοφάνης ἀπεβίωσε πολὺ πρὸ τοῦ 1681, ἀφοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν ἦτο πλέον ἡγούμενος, οὔτε ὁ γράψας τὴν σημείωσιν Γεράσιμος, ἀλλὰ ἕτερος. Περαιτέρω ἐλέγχεται ὀρθὴ ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀρχικῶν Τ Π Κ Γ τῆς ἐπιγραφῆς, ἥτις Ταξίαρχη Παμμεγίστῳ Κυρίῳ Γαβριήλ, ὡς κατωτέρω.

- Ε. Στουγιαννάκη και την υπό τούτων διασωζομένην παράδοσιν, ἐδέχθη ἐσφαλμένως κατ' ἀρχήν, ὅτι ὁ ὄσιος ἔζησε — δῆθεν — κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα ¹, πλὴν ὅμως ὁ καθηγητὴς Ἄπ. Βακαλόπουλος παρετήρησεν ², ὀρθῶς, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, διότι εἰς τὸν βίον τοῦ Θεοφάνους ἀναφέρεται, ὅτι ὁ ὄσιος μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νύ ἐλευθερώσῃ τὸν ἀνεπιόν του καὶ συνεπῶς τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὸ 1453, ἀφοῦ ἀναφέρονται ὡς κατέχοντες ταύτην οἱ Τοῦρκοι. Ἐπομένως ὁ Θεοφάνης ἔζησε τὸ ἐνωρίτερον κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα.

β) Ἡ ἀνευρεθεῖσα κτιτορικὴ ἐπιγραφή τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν

Ὁ Γυμνασιάρχης τοῦ ἰδιωτικοῦ γυμνασίου Ναούσης Ἐμμ. Βαλσαμίδης ³ ἀνεῦρε κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἀναμνηστικὴν ἐπιγραφὴν, πλάκα, ἣ ὅποια πιθανώτατα ἐτέθη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐκκλησίας τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν, καὶ ἀνέγνωσε ταύτην, δεχθεὶς κατ' ἀρχήν, ὅτι ἡ ἡμερομηνία, ἣ ὅποια ἀνεγράφετο εἰς ταύτην, ἀνάγεται εἰς τὸν Μάϊον τοῦ 1406, ἐν συνεχείᾳ ὅμως, ἐξετάσας προσεκτικώτερον ταύτην, κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ καθηγητοῦ Ἄπ. Βακαλοπούλου, κατέληξεν εἰς τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν ταύτης, δεχθεὶς ὅτι ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν τὸ ἔτος 1593.

Ἄλλὰ ἄς ἴδωμεν λεπτομερέστερον τὴν ἀξιόλογον ταύτην πλάκα καὶ διῆ

1. Βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Σύντομη κλ. σ. 42-43, 49 καὶ 63 καὶ σημειώματα τοῦ ἰδίου, εἰς ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 489/20. 8.1961 καὶ «Πελεκάν» Βεροίας, φύλλ. 29 (Μάϊος 1964). Πρβλ. καὶ (ἀνώνυμον) ἄρθρον εἰς τὴν «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 541/19. 8. 1962. Ὁ Φ. Κόντογλου, Ἐκφρασις τῆς Ὁρθοδόξου εἰκονογραφίας, τ. 1ος, Ἀθῆναι 1960, σ. 346 καὶ 348, γράφει, ὅτι ὁ Θεοφάνης, ὁ Δοχειαρίτης, ὁ θαυματουργός, ἀπεικονίζεται, ὡς: «γέρων μακρυγένης, ὄξυγένης μὲ ἐπανωκαλύμμαχον καὶ κρατῶν κομποσχοίνον». Ὁ Διονύσιος, ὁ ἐκ Φουρνᾶ, δὲν ἀναφέρει τοῦτον εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τῶν ζωγράφων, διότι ἔγραψε ταύτην εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος κατὰ τὸ ἔτος 1458, ὅτε δὲν εἶχεν ἀποβιώσει ἀκόμη ὁ Θεοφάνης καὶ δὲν ἐθεωρεῖτο ὄσιος.

2. Ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς ἐμὲ τῆς 16. 5. 1964. Πρβλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Ὁ ὄσιος κ.λ. σ. 35 καὶ σημ. 47 (σ. 35 καὶ 37).

3. Ἐπιστολὴ τούτου μὲ τίτλον «Πότε ἐκτίσθη ἡ Νάουσα», δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 471/16. 4. 1961. Ὁ Βαλσαμίδης εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἐμὲ τέσσαρας φωτογραφίας τῆς περιοχῆς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς, πρὸς τούτοις δέ μοι ἀπέστειλε καὶ δύο ἐρμηνευτικὰς ἐπιστολάς. Τὸν εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης. Ἐν συνεχείᾳ, μετὰ μελέτην τῶν σχετικῶν στοιχείων, μετέβην εἰς τὸ μοναστήρι τῶν Ταξιαρχῶν πρὸς αὐτοπρόσωπον ἔρευναν καὶ λήψιν καλυτέρων φωτογραφιῶν, μετὰ τούτου, τοῦ Διευθυντοῦ τῆς «Φωνῆς τῆς Ναούσης» Π. Δεινοπούλου κ.ἀ. Εἰς τὸν Π. Δεινόπουλον, ἐρασιτέχνην ἀλλὰ δόκιμον φωτογράφον, ὀφείλεται ἡ ἐξαιρετικὴ φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς (βλ. καὶ «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 848/7. 7. 1968, ἐνθα ρεπορτάζ, μὲ τίτλον «Ἡ ἄγνοια ἐξακολουθεῖ νὰ φέρῃ καταστροφές», διὰ τὰς προσγενομένας κατεδαφίσεις παλαιῶν κτισμάτων, ὀπισθεν τοῦ ξενῶνος καὶ νοτιάς τούτου).

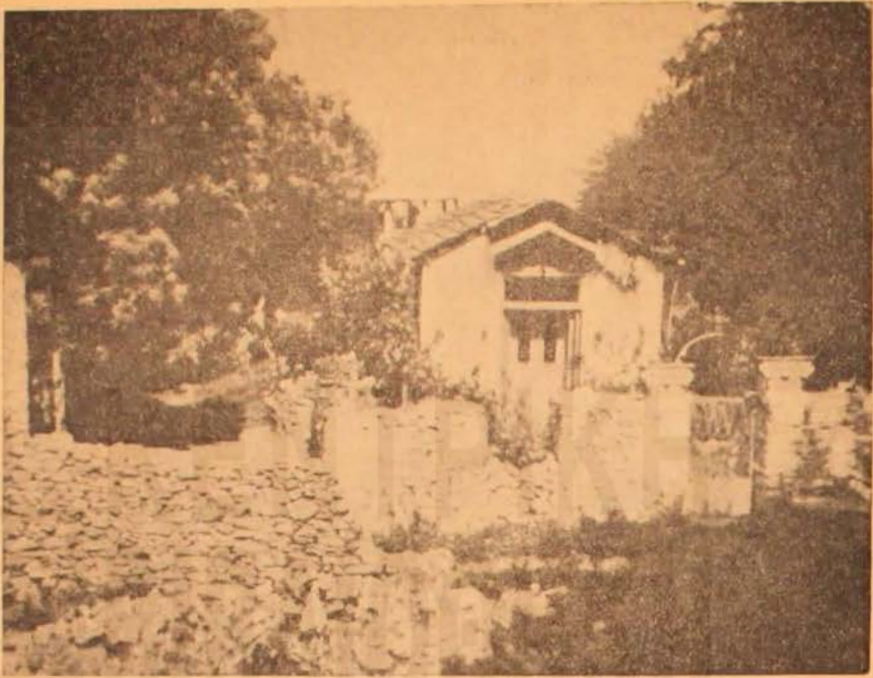
τὴν ἐπιγραφὴν. Εὐρέθη εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ προχείρου ξενῶνος τῆς μονῆς καὶ δὴ πλησίον τῆς κλίμακος τούτου ἐντοιχισμένη, προέρχεται δὲ ἐκ κατεδαφισθέντος κτίσματος, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε βορειῶς καὶ παραπλευρῶς τοῦ ξενῶνος, πλὴν ὅμως φαίνεται πιθανώτατον ὅτι αὕτη μετεφέρθη ἐκεῖ ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ναοῦ (μετὰ τὸ 1811), ὅταν κατεστράφη οὗτος ὑπὸ τῶν ὀρδῶν τοῦ Ἄλῃ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ ναὸς τῆς μονῆς (κειμένης δυτικῶς τῆς Ναούσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 5-6 χιλιομέτρων, ἐπὶ τῶν δυσπροσίτων κλιτύων τῆς Δούρλιας τοῦ Βερμίου, εἰς ἓνα ὑπίπεδον, ἐκτάσεως 2000-3000 τ. μ., ἐντὸς δασώδους περιοχῆς), οἰκοδομηθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄλῃ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἐπιδρομὰς του κατὰ τῆς περιοχῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ 18ου αἰῶνος καὶ ἀνφοδομήθη ὕστερον κατὰ τὸ ἔτος 1811, ὡς προκύπτει ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς 25. 3. 1811, ὅταν ἦτο ἡγούμενος ὁ Ζαχαρίας καὶ μητροπολίτης Βεροίας-Ναούσης ὁ πολὺς Χρῦσανθος, ὁ κατόπιν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης¹. Ὁ ἀρχικὸς ναὸς εὐρίσκετο, ὅπου ὑφίσταται καὶ ὁ νέος, ὀλίγον δυτικώτερον ὅμως καὶ εἶχε μῆκος 20 μέτρων περίπου. Σήμερον σώζονται αἱ δύο κόγχαι, ἡ εἰσοδος, μετὰ τῆς μαρμαρίνης κλίμακος. Ἐπίσης ὑπάρχουν, ὁ νέος ναὸς, τὸ κωδωνοστάσιον, ὁ ξενῶν καὶ δύο κρῆναι, εἰς δὲ τὸ κέντρον μέγαν δένδρον (βλ. φωτογραφίαν 5). Ὁπισθεν τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον τὰ κελλία, ὁ ξενῶν καὶ ἄλλα κτίσματα, τὰ ὁποῖα κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἄλῃ πασᾶ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὑπευθύνων, ἐπιτρόπων κ.λ. (βλ. σ. 232 σημ. 3).

Ἡ διασωθεῖσα κτιτορικὴ ἐπιγραφὴ (βλ. φωτογραφίαν 6) φέρει εἰς τὸ κέντρον σταυρὸν καὶ τὰ ἀρχικά Τ Π Κ Γ (τὰ ὁποῖα ὀρθῶς ἀνέγνωσεν ὁ Βαλσαμίδης, μετὰ ἐπιφυλάξεων: Ταξιάρχῃ Παμμεγίστῳ Κυρίῳ Γαβριήλ), τὸ γνωστὸν σύμπλεγμα ΙΣ ΧΣ Ν.Κ., ἥτοι Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ, καὶ ἀριστερὰ τοῦ σταυροῦ, εἴτε τὸ σύμπλεγμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοφάνους, ὅπου διακρίνεται τὸ ἀρχικὸν κεφαλαῖον, καλλιτεχνικὸν γράμμα Θ, ἢ κατ' ἄλλους, ἓνα κόσμημα, τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει μὲ τὸ ἀρχικὸν Θ, δεξιὰ δὲ ἓνα ἀστέρα καὶ κάτω τοῦ σταυροῦ νεκροκεφαλὴν. Κάτωθι τοῦ σταυροῦ, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὸ κάτω ἄκρον τῆς πλακὸς, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς χρονολογικὴ ἐνδειξις:

« + ΕΤΟΥC, ζρα' ἰν. στ' /², μηνὶ μαῖῳ ἰ ΗΜΡΕ», ἥτοι ἔτους 7101 (ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἄρα 1593 ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ) ἰν[δικτιῶνος] στ', μῆνὶ Μαῖῳ 10, ἡμ[έ]ρ[α] Ε' (=Πέμπτη).

1. Βλ. Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἐ.ά., σ. 24-25. Εἰς τὴν δευτέραν ἐκδοσὶν τῆς ἀκολουθίας, σ. 27, γράφεται, ἐν σημειώσει, ὅτι ἡ μονὴ κατεστράφη κατὰ τὸ 1822, ὅπερ δὲν φαίνεται ὀρθόν.

5. Ὁ ναός τοῦ Θεοφάνους εἰς τὴν μονὴν Ταξιαρχῶν. Διακρίνεται τὸ κωδωνοστάσιον καὶ μέρος τοῦ ξενῶνος, εἰς τὴν κλίμακα τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ κτιτορικὴ ἐπιγραφή

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ὁ ναός καὶ ἡ μονὴ ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον τοῦ 1593, ὅπερ ἐλέγχεται ἀληθές, συσχετιζόμενον μὲ τὴν ἀναφερομένην ἡν ἰνδικτιῶνα¹. Δὲν γνωρίζομεν βεβαίως, ἂν ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀνοικοδόμησιν τούτων, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ πιθανώτερον, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δεδομένων

1. Βλ. Α. Ν. Πολίτη, Ὁδηγὸς καταλόγου χειρογράφου, Ἀθήναι 1961, σ. 17 κέ., σ. 20. Διὰ τὴν τελικὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιγραφῆς μὲ ἐβοήθησε προθύμως καὶ ὁ συντάκτης τοῦ τ. Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Γ. Παπαδημητρίου. Οὕτω ἐπαληθεύθη, ὅτι ἡ 10ῃ Μαΐου (μὲ τὸ ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον) τοῦ ἔτους 1593 ἦτο πράγματι ἡμέρα Πέμπτη, βλ. V. G r u m e l, La Chronologie, Paris 1958, σ. 316. Ἐπαλήθευσις τῆς ἀκριβείας καὶ ὀρθῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐπιγραφῆς ἐγένετο τῇ παρακλήσει μου καὶ ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου Λ. Βρανούση. Εὐχαριστῶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἀμφοτέρους. Σημειωτέον, ὅτι οὗτοι τὸ ὁμοιάζον πρὸς τὸ κεφαλαῖον Θ σύμπλεγμα θεωροῦν ἀναμφιβόλως ὡς συνηθισμένον κόσμημα καὶ οὐχὶ ὡς ἀρχικὸν κεφαλαῖον γράμμα Θ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοφάνους, ὡς δέχεται ὁ Βαλσαμίδης.

6. Ἡ κτιτορικὴ ἐπιγραφή τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν

αὐτῶν μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς βιογραφίας τοῦ ὄσιου καὶ ἰδίως μὲ τὸ θαῦμα του κατὰ τὸ 1681.

Οὕτω συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ Θεοφάνης ἐγεννήθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἀπεβίωσε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 17ου αἰῶνος, διότι κατὰ τὸν βιογράφον του ὁ Θεοφάνης ἦτο ἡγούμενος τῆς μονῆς Ταξιαρχῶν ἐπὶ «... χρόνον ἱκανόν» καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔζησεν εἰς τὴν μονὴν Προδρόμου Βεροίας ἐπὶ «... καιρὸν ἱκανόν», πρὸς τούτοις δὲ ὑπάρχει ἐν ὄριον, ἀπώτατον διὰ τὴν ζωὴν του, τὸ κατὰ τὸ 1681 θαῦμα τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος γνωρίζομεν, ὅτι ἦτο ἡγούμενος ἕτερος, μετὰ τὸν Θεοφάνην καὶ τὸν γράψαντα τὸ σημεῖωμα ἄλλοτε ἡγούμενον (βλ. σ. 231 σημ. 4).

5. Ἡ κτίσις τῆς Ναούσης καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν κατοίκων τῆς

Ἐπομένως δὲν εἶναι ὀρθὴ ἡ ἄποψις τῆς παραδόσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὄσιος ἔζησεν, ὅταν ἐκτίζετο ὑπὸ τῶν Τούρκων ἢ Νάουσα εἰς τὴν σημερινὴν τῆς θέσιν ὑπὸ τοῦ γαζῆ Ἐβρενὸς βέη, διότι ἡ πόλις αὕτη ἐκτίσθη, κατὰ τὴν μέχρι τοῦδε κρατοῦσαν ἄποψιν, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 14ου ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15ου αἰῶνος¹.

1. Μὲ ἀφορμὴν τὴν ἀνωτέρω σημειωθείσαν ἐπιστολὴν τοῦ Βαλσαμίδη ἤρχισεν ἡ δημοσίευσις εἰς τὴν «Φωνὴν τῆς Ναούσης» ἐπιστολῶν - ἄρθρων, ἦτοι τριῶν τοῦτου, τριῶν ἐμοῦ, δύο τοῦ Ἄστ. Ἀποστόλου καὶ μίας τοῦ Κ. Τσιώμη, περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἴδρυτοῦ τῆς Ναούσης εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν τῆς (φύλλ. 471-479/16. 4. 1961 ἕως 11. 6. 1961), καὶ οἱ μὲν Βαλσαμίδης καὶ Χιονίδης ὑπεστήριξαν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐβρενὸς ἴδρυσιν τῆς πόλεως εἰς τὴν παροῦσαν θέσιν τῆς, οἱ δὲ Ἀποστόλου καὶ Τσιώμη τὴν προδπαρξιν ταύτης. Τὰ ἐπιχειρήματα τῶν δύο τελευταίων δὲν εὐσταθοῦν, ἐρείδονται δὲ μᾶλλον εἰς τὴν γνωστὴν διὰ ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας ὑπερβολικὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα, τὴν ὁποίαν συνυφαίνομεν πάντοτε μὲ τὴν μακρὰν καὶ ἔνδοξον ἱστορίαν, ἐξ οὗ προήλθον ἐν μέρει καὶ οἱ πολλοὶ θρύλοι καὶ παραδόσεις. Ἰδιαιτέρως ὁ Ἀποστόλου (πρβλ. καὶ ἐπιστολάς του εἰς ἐφημερίδα «Μακεδονία» Θεσσαλονίκης στήλη «Βορείου», φύλλ. 16.229/7. 2. 1961, 16.328/17. 2. 1961 καὶ 16.244/24. 2. 1961) ὑποθέτει, ὅτι περὶ τὴν σημερινὴν θέσιν «Κιόσκ» θὰ ὑπῆρχε θέρετρον τῶν κατοίκων τῆς Παληοναούστης, στηριζόμενος εἰς τὰ διάφορα εὐρήματα τῆς περιοχῆς. Ἐξ ὧων δμὲν γνωρίζω δὲν ἀνευρέθησαν μέχρι σιγμῆς ἐντὸς τῆς σημερινῆς Ναούσης εὐρήματα τῆς μακεδονικῆς, ρωμαϊκῆς ἢ βυζαντινῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ μόνον ἐξωθι αὐτῆς, ἦτοι εἰς τὸ Μπαλτανέτο κ.λ. Οὐδεὶς βεβαίως ἀμφιβάλλει, ὅτι ἡ *περιοχὴ* (ὄχι ἡ πόλις) τῆς Ναούσης κατ'ἄνωγον ἀνέκαθεν καὶ πλησίον ἐκεῖ τοποθετοῦνται αἱ πόλεις Μιέζα καὶ τὸ Κίτιον βλ. Φ. Πέτσας, Χρονικὰ ἀρχαιολογικά. «Μακεδονικά» (1967) 277-368, ἰδίως 333-341, τοῦ ἰδίου, Ὁ Τάφος τῶν Λευκαδίων, Ἀθῆναι 1966, πρβλ. καὶ Γ. Χ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τ. 1ος, Βέροια 1960, σ. 97 κέ.

Περὶ τοῦ ὅτι ἡ Νάουσα δὲν ἀναφέρεται κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὑπὸ τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐγγράφων βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, «Ὑπῆρχεν ἡ Νάουσα κατὰ τοὺς

Ἡ παράδοσις συσχετίζει περαιτέρω τὸν ὄσιον Θεοφάνην μὲ τὸν ὀθωμανὸν ἱερωμένον Σέχ Λεαῖ¹, ὁ ὁποῖος ἐξήσεν εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης μᾶλλον κατὰ τὸν 16ον-17ον αἰῶνα καὶ θὰ ὑπῆρξε διδάσκαλος τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἐβρενός καὶ οὐχὶ τῶν τέκνων του². Συνεπῶς εἶναι δυνατόν νὰ συνεδέετο οὗτος μετὰ τοῦ Θεοφάνους. Ἀμφότεροι ἐθεωροῦντο εἰς τὴν Νάουσαν σεβαστὰ πρόσωπα, διότι ὑπῆρξαν ὄσιοι καὶ θαυματουργοί, καθ' ὅσον ὁ Θεοφάνης φέρεται ὡς πολὺ θαυματουργός, τὰ δὲ ἀναφερόμενα θαύματά του ὑπὸ τῶν βιογράφων του εἶναι μερικὰ ἐκ τούτων καὶ δὴ τὰ παλαιότερα³. Ὁ Θεοφάνης, τοῦ ὁποῖου ἡ μνήμη ἐορτάζεται κατὰ τὴν 19ην Αὐγούστου, κατήγετο, ὡς ἐσημειώθη, ἐκ τῶν Ἰωαννίνων τῆς Ἠπείρου, ἐκ τῶν ὁποίων κατήγοντο, ὡς γνωστόν, καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἀψαράδες, Θεοφάνης καὶ Νεκτάριος, οἱ κτίτορες τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων. Ἐκ τῆς Ἠπείρου κατάγονται κατὰ μίαν ἄποψιν καὶ οἱ Ναουσαῖοι⁴, ἴσως δὲ καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως νὰ ἔχη κοινὴν ρίζαν καὶ προέλευσιν μὲ τὸ δευτέρον συνθετικὸν

βυζαντινοὺς χρόνους», εἰς ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», πανηγυρικὸν φύλλον 525/29. 4. 1962. Ἐς σημειωθῆ τέλος ὅτι ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἐν συνεχείᾳ μητροπολίτης Βεροίας λέγεται «καὶ Ναούσης» ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, ἀλλὰ ἡ Νάουσα ὑπήγετο ἐκκλησιαστικῶς ἀνεκάθεν εἰς τὴν μητρόπολιν Βεροίας· βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Σύντομη κλ., σ. 27-28. Πάντως δὲν γνωρίζομεν ἐπίσκοπον ἢ μητροπολίτην Ναούσης κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους.

Διὰ τὸν γαζῆν Ἐβρενός, τὴν δρᾶσιν καὶ τὰ κτήματά του εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ νομικῆς ἀπόψεως, ἐτοιμάζω μελέτην. Εἰς τελευταίως ἐκδοθέν χειρόγραφον γράφεται, ὅτι ἡ Νάουσα ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Ἀχμέτ Ἐβρενόζογλου, περὶ τὸ 1423· βλ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Ἱστορικά περὶ Ναούσης ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου. «Μακεδονικά», 3 (1953-1955), σ. 127 καὶ 131, ὅπου τὸ Ἐβρενόζογλου ἐρμηνεύεται ὡς Ἐβρενός, πλὴν ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές, διότι ὁ χατζῆς Ἐβρενός βέης ἀπεβίωσεν — ὡς γνωστόν — κατὰ τὸ ἔτος 1417, ἐκτός ἐάν πρόκειται διὰ ἕνα ἐκ τῶν υἱῶν ἢ ἑτερον ἀπόγονον τοῦ Ἐβρενός, οἵτινες ἔφερον πράγματι τὸ ὄνομα Ἐβρενός-όγλου.

1. Περὶ τοῦ Σέχ Λεαῖ βλ. προχείρως, Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἔ.α., σ. 30-31, πρβλ. Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, ἔ.α., σ. 133 καὶ 128, καὶ Γερ. Καψάλην, εἰς «Λαογραφίαν» ΣΤ' (1917) 461-463, τοῦ Ἰδίου, Τρεῖς Νεράιδες τῆς Μακεδονίας (Βέροια-Νάουσα-Ἐδεσσα), Ἀθῆναι 1939, σ. 18 κέ., σ. 30.

2. Αὐτὴν τὴν γνώμην ἔχει καὶ ὁ Β. Δημητριάδης, τουρκολόγος, Διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος ἐτοιμάζει τὴν δημοσίευσιν τῆς μεταφράσεως ἐκ τῆς τουρκικῆς, μετὰ σχολίων, τῶν ἐνδιαφερόντων κειμένων τοῦ Τούρκου περιηγητοῦ Ἐβλιά Τσελεμπῆ, ὡς πρὸς δέκα πόλεις τῆς Κεντροδυτικῆς Μακεδονίας.

3. Βλ. τὴν πρώτην ἐκδοσιν τῆς ἀκολουθίας, σ. 34-46 καὶ τὴν δευτέραν ἐκδοσιν, σ. 29-31 (=νέα ἐκδοσις σ. 34-37).

4. Τοῦτο ὑποστηρίζει π.χ. ὁ Κ. Τσιώμης εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν ἐπιστολὴν του καὶ πολλοὶ Ναουσαῖοι, ὡς ὁ Διευθυντὴς τῆς «Φωνῆς τῆς Ναούσης» Πέτρος Δεινόπουλος, εἰς σημεῖωμα τὸ ὁποῖον προηγήθη τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀμέσως κατωτέρω μελέτης τοῦ Φ. Πέτσα.

τῆς ἡπειρωτικῆς Γλυτουνιαύστας, κατὰ τὸν γενόμενον ἐπιτυχῆ, ὑποθετικόν, συσχετισμὸν ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Φώτη Πέτσα ¹.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι δὲν ἦτο τυχαία ἡ ἔλευσις καὶ ἡ παραμονὴ τοῦ Θεοφάνους εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης, ἀλλὰ ὁ ὄσιος ἐπεδίωξε νὰ ἔλθῃ πλησίον τῶν Ἠπειρωτῶν Ναουσαίων, γενόμενος καὶ πολιοῦχος τῆς πόλεώς των.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΑΔΗΣ

SUMMARY

Saint Theofanis the Young was born in Ioannina; very young, he entered the Monastery of Dochiarios in Mount Athos. After a while he went to the Monastery of Prodromos in Veria, and afterwards to Naoussa where he founded a church and a monastery, consecrated to the Archangels (Taxiarchs) Michael and Gabriel, and served there as an abbot for several years. He spent his last days in the Monastery of Prodromos, in Veria, where he died.

The writer concludes that Saint Theofanis was born in the middle of the 16th century and died in the first half of the 17th. This he bases on an inscription found in 1961 in the Monastery of the Taxiarchs in Naoussa, on a mention of the Saint's biographer of a Miracle that occurred in 1681, and on a note made at the same time, in the same year. A certain opinion that the Saint was alive when Naoussa was being built by the Turk general Hadgi Evrenos Bey at its present position, at the end of the 14th or the beginning of the 15th century, should be considered as erroneous.

1. Βλ. Φ. Πέτσα, Νιάουσα καὶ Γλυτουνιαύστα. «Μακεδονικά» 7(1967) 81-93.

ON

ΤΙΣΤΗ' N

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΘΗΝΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΜΟΣΙΕΣ
ΒΕΡΟΙΑ

ΠΙΣΤΗ Ν

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΘΗΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΘΗΝΩΝ

27